

Fimmtudaginn 23. febrúar 1995.

Nr. 462/1994.

Ákærvaldið

(Egill Stephensen saksóknari)

gegn

Ólafi Bragasyni

(Þórður Þórðarson hrl.)

Tolllagabrot. Skilorð. Vítur.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Garðar Gíslason og Gunnlaugur Claessen og Sigurður Líndal prófessor.

Málinu var áfrýjað til Hæstaréttar af hálfu ákærða og ákærvalds með stefnu 7. nóvember 1994. Vísar ákærði til a-, b- og c-liðar 147. gr. laga nr. 19/1991 um meðferð opinberra mála, sbr. 7. gr. laga nr. 37/1994. Krefst hann þess aðallega, að hann verði sýknaður, en til vara, að sér verði gerð vægasta refsing, sem lög leyfa, og verði hún skilorðsbundin.

Ákærvaldið krefst þyngingar á refsingu ákærða og að hann verði dæmdur til greiðslu alls áfrýjunarkostnaðar málsins, þar með talin saksóknarlaun til ríkissjóðs.

I.

Með skjölum málsins, játningu ákærða og vætti vitna er sannað, að ákærði hefur gerst sekur um þá háttsemi, sem honum er gefin að sök í ákæru. Verður niðurstaða héraðsdóms um sakfellingu ákærða staðfest, og eru brot hans réttilega heimfærð til refsíákvæða. Með hliðsjón af umfangi brotsins verður jafnframt fallist á það með héraðsdómara, að refsing ákærða sé hæfilega ákveðin 12 mánaða fangelsi, en ákærði hefur ekki greitt frekar af því fé, sem hann hefur sviðið undan, en lýst er í héraðsdómi. Þá verður ákærða enn fremur gert að greiða 100.000 króna sekt til ríkissjóðs, og komi 30 daga varðhald í hennar stað, verði hún ekki greidd innan fjögurra vikna frá dómsuppsögudegi.

II.

Eins og rakið er í héraðsdómi, varð ákærði uppvís að brotum sínum í nóvember 1991. Kynnti tollgæslustjóri ríkissaksóknara málið í

janúar 1992, sem þó leiddi ekki til neinna viðbragða af hálfu embættis hans fyrr en í desember 1993, er óskað var frekari upplýsinga um málið. Nokkur gagnaöflun fór fram eftir það. Ákæra í málinu var ekki gefin út fyrr en 13. september 1994, tveimur árum og tæplega átta mánuðum eftir að málið barst ríkissaksóknara, en þá var það að verulegu leyti upplýst.

Ekki hafa fengist viðhlítandi skýringar á þeim vítaverða drætti, sem orðið hefur á rekstri málsins hjá embætti ríkissaksóknara. Þessi málsmeðferð brýtur í bága við 1. mgr. 138. gr. þágildandi laga nr. 74/1974 um meðferð opinberra mála, sbr. 1. mgr. 133. gr. laga nr. 19/1991 um sama efni, og er í andstöðu við ákvæði 1. mgr. 6. gr. Mannréttindasáttmála Evrópu, sbr. auglýsingu nr. 11/1954 og lög nr. 62/1994 um Mannréttindasáttmála Evrópu.

Þegar virt er, að ákærða hefur ekki verið gert að sæta refsingu áður, svo og hinn óhæfilegi dráttur á rekstri málsins, þykir rétt að fresta fullnustu 11 mánaða hinnar dæmdu refsivistar og láta þann hluta hennar falla niður að liðnum tveimur árum frá uppsögu dóms þessa, ef ákærði heldur almennt skilorð 57. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940, sbr. 4. gr. laga nr. 22/1955.

Ákvæði héraðsdóms um sakarkostnað verða staðfest. Dæma ber ákærða til greiðslu alls áfrýjunarkostnaðar málsins, eins og í dómsorði greinir.

D ó m s o r ð:

Ákærði, Ólafur Bragason, sæti fangelsi í 12 mánuði. Fresta skal fullnustu 11 mánaða af refsingunni og sá hluti hennar falla niður að liðnum tveimur árum frá uppsögu dóms þessa, haldi ákærði almennt skilorð 57. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940, sbr. 4. gr. laga nr. 22/1955.

Ákærði skal greiða 100.000 króna sekt til ríkissjóðs innan fjögurra vikna frá uppsögu þessa dóms, en sæti ella varðhaldi í 30 daga.

Ákvæði héraðsdóms um sakarkostnað eiga að vera óröskuð.

Ákærði skal greiða allan áfrýjunarkostnað málsins, þar með talin saksóknarlaun í ríkissjóð, 30.000 krónur og laun skipaðs

verjanda síns fyrir Hæstarétti, Þórðar Þórðarsonar hæstaréttarlögmanns, 30.000 krónur.

Dómur Héraðsdóms Reykjavíkur 11. október 1994.

Ár 1994, þriðjudaginn 11. október, er á dómþingi Héraðsdóms Reykjavíkur, sem háð er í Dómhúsinu við Lækjartorg af Sverri Einarssyni héraðsdómara, kveðinn upp dómur í sakamálinu nr. 605/1994: Ákærvaldið gegn Ólafi Bragasyni, sem tekið var til dóms 7. þ. m.

Málið er höfðað fyrir dóminum með ákæruskjali ríkissaksóknara, dagsettu 13. september sl., á hendur ákærða, Ólafi Bragasyni, Dvergabakka 24 í Reykjavík, kennitala 020555-4759.

Í ákæru segir, að málið sé höfðað á hendur ákærða „fyrir tolllagabrot með því að hafa við innflutning á frönskum kartöflum hingað til lands frá Kanada á tímabilinu frá apríl til nóvember 1991 á vegum Sómaco hf., en ákærði var þá framkvæmdastjóri og stjórnarmaður félagsins, framvísað við tolfyrirvöld vörureikningum og aðflutningsskýrslum, sem sýndu einungis hluta af innkaupsverði vörunnar í því skyni að svíkjast undan greiðslu aðflutningsgjalda, og námu vangreidd gjöld af þessum sökum af fimm vörusendingum, sem tollafgreiddar voru, samtals 6.660.758 kr. og vanreiknuð gjöld af einni sendingu, sem ákærði fékk ekki tollafgreidda, 1.334.835 kr., svo sem hér er rakið:

1) Við innflutning á 17.096 kg af kartöflum í apríl lagt fram vörureikning, að fjárhæð CAD 2.267,40, og greitt aðflutningsgjöld samkvæmt því, kr. 592.801, þrátt fyrir það að innkaupsverð kartaflnanna væri í raun CAD 15.562,33 og aðflutningsgjöld samkvæmt því kr. 1.887.857, og komst ákærði með þessu móti hjá að greiða kr. 1.295.056 við tollafgreiðslu vörunnar.

2) Við innflutning á 17.635 kg af kartöflum í júní lagt fram vörureikning, að fjárhæð CAD 2.355,28, og greitt aðflutningsgjöld samkvæmt því, kr. 594.922, þrátt fyrir það að innkaupsverð kartaflnanna væri í raun CAD 16.150,27 og aðflutningsgjöld samkvæmt því kr. 1.961.434, og komst ákærði með þessu móti hjá að greiða kr. 1.366.512 við tollafgreiðslu vörunnar.

3) Við innflutning á 16.203 kg af kartöflum í júlí lagt fram vörureikning, að fjárhæð CAD 2.181,15, og greitt aðflutningsgjöld samkvæmt því, kr. 580.799, þrátt fyrir það að innkaupsverð kartaflnanna væri í raun CAD 14.991,67 og aðflutningsgjöld samkvæmt því kr. 1.911.684, og komst ákærði með þessu móti hjá að greiða kr. 1.330.885 við tollafgreiðslu vörunnar.

4) Við innflutning á 17.060 kg af kartöflum í september lagt fram vörureikning, að fjárhæð CAD 2.282,79, og greitt aðflutningsgjöld samkvæmt því, kr. 577.823, þrátt fyrir það að innkaupsverð kartaflnanna væri í raun CAD 15.670,44 og aðflutningsgjöld samkvæmt því kr. 1.939.187, og komst

ákærði með þessu móti hjá að greiða kr. 1.361.364 við tollafgreiðslu vörunnar.

5) Við innflutning á 16.697 kg af kartöflum í október lagt fram vörureikning, að fjárhæð CAD 2.262,90, og greitt aðflutningsgjöld samkvæmt því, kr. 560.370, þrátt fyrir það að innkaupsverð kartaflnanna væri í raun CAD 15.524,55 og aðflutningsgjöld samkvæmt því kr. 1.867.311, og komst ákærði með þessu móti hjá að greiða kr. 1.306.941 við tollafgreiðslu vörunnar.

6) Við innflutning á 16.961 kg af kartöflum í nóvember lagt fram vörureikning, að fjárhæð CAD 2.258,40, þrátt fyrir það að innkaupsverð kartaflnanna væri í raun CAD 15.462,40, í því skyni, að honum yrði einungis gert að greiða kr. 556.279 í aðflutningsgjöld, þegar honum bar að greiða 1.891.114, en tollafgreiðsla þessarar sendingar var stöðvuð, og kom eigi til þess, að ákærði leysti hana úr tolli.

Framangreind háttsemi ákærða telst varða við 2. mgr. 126. gr. tollalaga nr. 55/1987.

Þess er krafist, að ákærði verið dæmdur til refsingar.“

Málavextir.

Samkvæmt skýrslu Brynjólfs Karlssonar, deildarstjóra hjá Tollgæslu Íslands, dagsettri 12. desember 1991, hafði þá um nokkurn tíma verið til athugunar hjá embættinu innflutningur fyrirtækisins Sómaco hf. á frosnum frönskum kartöflum, en fyrirtækið hafði á árinu flutt til landsins sex sinnum umrædda vöru, sem keypt var af fyrirtækinu Cavendish Farms í Kanada. Við athugun tollgæslunnar var leitað aðstoðar Landsbanka Íslands, og kom í ljós, að mun meira hafði verið yfirfært af gjaldeyri til kanadíska fyrirtækisins en fram kom við tollafgreiðslu vörunnar. Hafði þessu verið hagað á þann veg, að tveir vörureikningar voru yfirfærðir til kanadíska fyrirtækisins vegna hvernar sendingar, annar mun lægri fjárhæðar, og honum einum framvísað við tollafgreiðslu vörunnar. Leiddi þetta til þess, að greidd voru mun lægri aðflutningsgjöld af hverri sendingu en greiða bar. Rannsóknin leiddi í ljós, að tollafgreiddar höfðu verið þær fimm vörusendingar, sem um ræðir í liðum 1–5 í ákæru, en afgreiðsla sendingarinnar, sem um ræðir í 6. lið, var stöðvuð hjá tollgæslu vegna málsins, en aðflutningsskýrsla vegna þeirrar sendingar hafði verið lögð fram til tollafgreiðslu.

Ákærði, Ólafur Bragason, framkvæmdastjóri fyrirtækisins og eini starfsmaður þess, var yfirheyrður hjá tollgæslunni vegna máls þessa 18. nóvember 1991, og staðfesti hann að hafa flutt inn þær sex sendingar af frönskum kartöflum, sem um ræðir í ákæru. Kvaðst ákærði jafnan hafa fengið tvo vörureikninga frá kanadíska fyrirtækinu. Var annar hærri fjárhæðar, en

hinn lægri fjárhæðar. Þeim reikningi var eingöngu framvísað við toll-afgreiðslu vörunnar, en báðum í banka til yfirfærslu á greiðslu til kanadíska fyrirtækisins. Kvaðst ákærði snemma árs hafa komist í samband við kanadíska fyrirtækið með það í huga að kaupa franskar kartöflur og flytja hingað til lands. Kynnti ákærði sér markaðsverð svipaðrar vöru á Íslandi og gerði síðan kanadíska fyrirtækinu grein fyrir því, hvaða verð hann teldi sig þurfa til þess að vera samkeppnisfær hér á landi. Var ákærða þá boðið af kanadíska fyrirtækinu að skipta reikningnum eins og gert hefði verið. Gerði ákærði sér grein fyrir, að með því að framvísa lægri reikningnum í tolli myndi hann greiða lægra kartöflugjald í ríkissjóð. Ákærði taldi sig þó ekki vera að gera neitt ólöglegt, og væri þessi framsetning á vöruheikningunum algert samningsmál sitt við seljanda vörunnar. Ákærði sagði báða reikningana hverju sinni það verð, sem hann fékk upp gefið í upphafi hjá kanadíska fyrirtækinu, en hinn lægri það verð, sem ákærði taldi gera sig samkeppnisfæran á markaðnum. Ákærði kvað sér vel kunnar þær reglur, sem giltu um innflutning á frýstum frönskum kartöflum til landsins. Í lok yfirheyrslunnar yfir ákærða kemur fram, að hann geri sér fulla grein fyrir því, að vangoldin væru aðflutningsgjöld vegna þessa innflutnings, en ekki vildi ákærði að svo komnu máli leggja fram leiðréttar tollskýrslur vegna þessa.

Verður nú gerð grein fyrir framburði ákærða og vitna við meðferð málsins.

Ákærði lýsti sig saklausan af því, sem honum er gefið að sök í ákæru, og kveðst hafa verið í góðri trú, að hann væri að gera rétt við gerð tollskýrslanna og afhendingu þeirra til yfirvalda. Hann kannast við að hafa flutt inn þær sex sendingar af frönskum kartöflum, sem nánar er gerð grein fyrir í ákæru málsins, og gerir grein fyrir málavöxtum með sama hætti og hjá tollgæslu.

Ákærði taldi það samningsatriði milli sín og seljanda, hvorum reikningnum væri skilað til tollgæslu, og naut í þessu efni ráðgjafar manns, sem aðstoðaði hann, og einnig taldi seljandinn þetta heimilt. Ákærði segir sér nú ljóst, að með því að framvísa lægri reikningnum hafi hann verið að gefa upp rangt innkaupsverð vörunnar, en sér hafi ekki verið það ljóst á sínum tíma. Ráðgjafi ákærða við innflutninginn, Einar Gröndal, starfaði í banka, og m. a. af þeim ástæðum treysti ákærði honum.

Ákærði var framkvæmdastjóri og stjórnarmaður Sómaco hf., og leiddi framangreindur innflutningur til þess, að félagið varð gjaldþrota, en enginn hagnaður varð af innflutningnum, sem var hinn eini á þessum tíma.

Vitnið Brynjólfur Karlsson, deildarstjóri hjá tollgæslunni í Reykjavík, Rauðalæk 15 í Reykjavík, segir, að upphaflega hafi rannsóknin hafist, þar

sem verið var að kanna innflutning á frönskum kartöflum í tengslum við jöfnunargjald á þessari vöru. Þá þótti á þessum tíma innflutningsverð á þessari vöru vera óeðlilega lágt. Við rannsóknina á fyrirtæki ákærða kom í ljós, að vörureikningar voru tveir fyrir sömu sendingu og hafði báðum verið framvísað í banka, en einungis hinum lægri hjá tolli. Í framhaldi af þessu var ákærði boðaður til tollgæslunnar með bókhald sitt, og við athugun á því kom í ljós, að um var að ræða fleiri sendingar, sem eins var ástatt um.

Vitnið segir, að útreikningarnir, sem liggja að baki tölunum um vangreidd gjöld af hálfu ákærða, séu unnir í tölvu hjá ríkistollstjóra, en inni í henni séu forrit um það, hvernig reikna beri gjöldin.

Vitnið Einar Gröndal bankastarfsmaður, Framnesvegi 61 í Reykjavík, kveðst ekki hafa unnið beina vinnu hjá Sómaco hf. á sínum tíma, en fært bókhald fyrir fyrirtækið að beiðni ákærða. Það kveðst ekki hafa komið nálægt útreikningum á aðflutningsskýrslum hjá fyrirtækinu.

Vitnið kveðst hafa haft samband vegna ákærða við einhvern hjá tollgæslunni, sem það getur ekki upplýst, hver var, og borið undir hann, hvort hægt væri að hafa tvöfalt reikningskerfi við innflutning á vörum, en ekki man vitnið, hvort það nefndi sérstaklega franskar kartöflur í þessu sambandi. Sagði viðkomandi aðili, að um væri að ræða algert samkomulagsatriði milli seljanda og innflytjanda hverju sinni. Þá kannaði vitnið verð á þessari vöru og sannfærðist um, að það væri í samræmi við lægri fjárhæðir en þær, sem raunverulega væru greiddar, þ. e. markaðsverð. Vitnið sagði ákærða frá þessu, en það hafði ekki sérstök afskipti af þessu frekar. Vitnið starfaði á þessum tíma í gjaldeyrisdeild Landsbankans og sá þar, að slíkt sem þetta gerðist.

Samkvæmt upplýsingum frá ríkistollstjóraembættinu 5. janúar sl. fengust 611.948 krónur upp í vangreiddu gjöldin vegna fyrstu sendinganna fimm. Síðasta sending var ekki leyst út og fór á uppboð, og fengust við uppboðið greiddar 1.113.527 krónur. Fyrirtækið var úrskurðað gjaldþrota 26. apríl 1993, og lauk skiptum 22. júlí 1993, án þess að frekari greiðslur fengjust.

Með skýlausri játningu ákærða, sem er í samræmi við annað, sem fram er komið í málinu, er sannað, að ákærði hefur framið háttsemi þá, sem honum er gefin að sök og er rétt færð til refsíákvæðis í ákæru. Ekki er fallist á þá röksemd ákærða, að hann hafi talið sig vera í góðri trú á sínum tíma að framvísa lægri reikningnum hverju sinni, og væri þar um að ræða samkomulagsatriði milli sín og seljanda vörunnar. Er þessi röksemd fráleit. Gat ákærða ekki dulist, að greiða bæri aðflutningsgjöld af raunverulegu verði vörunnar og að tvöfalda reikningsgerðin væri í því skyni gerð að hafa af ríkissjóði aðflutningsgjöld.

Refsing ákærða, sem hefur ekki áður sætt refsingu, svo að kunnugt sé, verður ákvörðuð með hliðsjón af 77. gr. almennra hegningarlaga og því, að brotin eru stórfelld. Með hliðsjón af þessu þykir refsing ákærða hæfilega ákveðin fangelsi í 12 mánuði, en þar sem ákærði hefur aldrei áður hlotið refsingu og að langt er um liðið, síðan brotin voru framin, þykir mega ákveða, að fresta skuli fullnustu 9 mánaða af refsingunni og niður skuli sá hluti hennar falla að tveimur árum liðnum frá uppkvaðningu dómsins að telja, haldi ákærði almennt skilorð 57. gr. almennra hegningarlaga, sbr. 4. gr. laga nr. 22/1955.

Loks ber að dæma ákærða samkvæmt 1. tl. 165. gr. laga nr. 19/1991 um meðferð opinberra mála til þess að greiða allan sakarkostnað, þar með taldar 45.000 krónur í saksóknarlaun til ríkissjóðs og 65.000 krónur í málsvarnarlaun til skipaðs verjanda síns, Þórðar Þórðarsonar hæstaréttarlögmanns.

Egill Stephensen saksóknari flutti málið af hálfu ákærvaldsins.

D ó m s o r ð:

Ákærði, Ólafur Bragason, sæti fangelsi í 12 mánuði, en fresta skal fullnustu 9 mánaða af refsingunni, og niður skal sá hluti hennar falla að 2 árum liðnum frá uppkvaðningu dómsins að telja, haldi ákærði almennt skilorð 57. gr. almennra hegningarlaga.

Ákærði greiði allan sakarkostnað, þar með taldar 45.000 krónur í saksóknarlaun til ríkissjóðs og 65.000 krónur í málsvarnarlaun til skipaðs verjanda síns, Þórðar Þórðarsonar hæstaréttarlögmanns.
